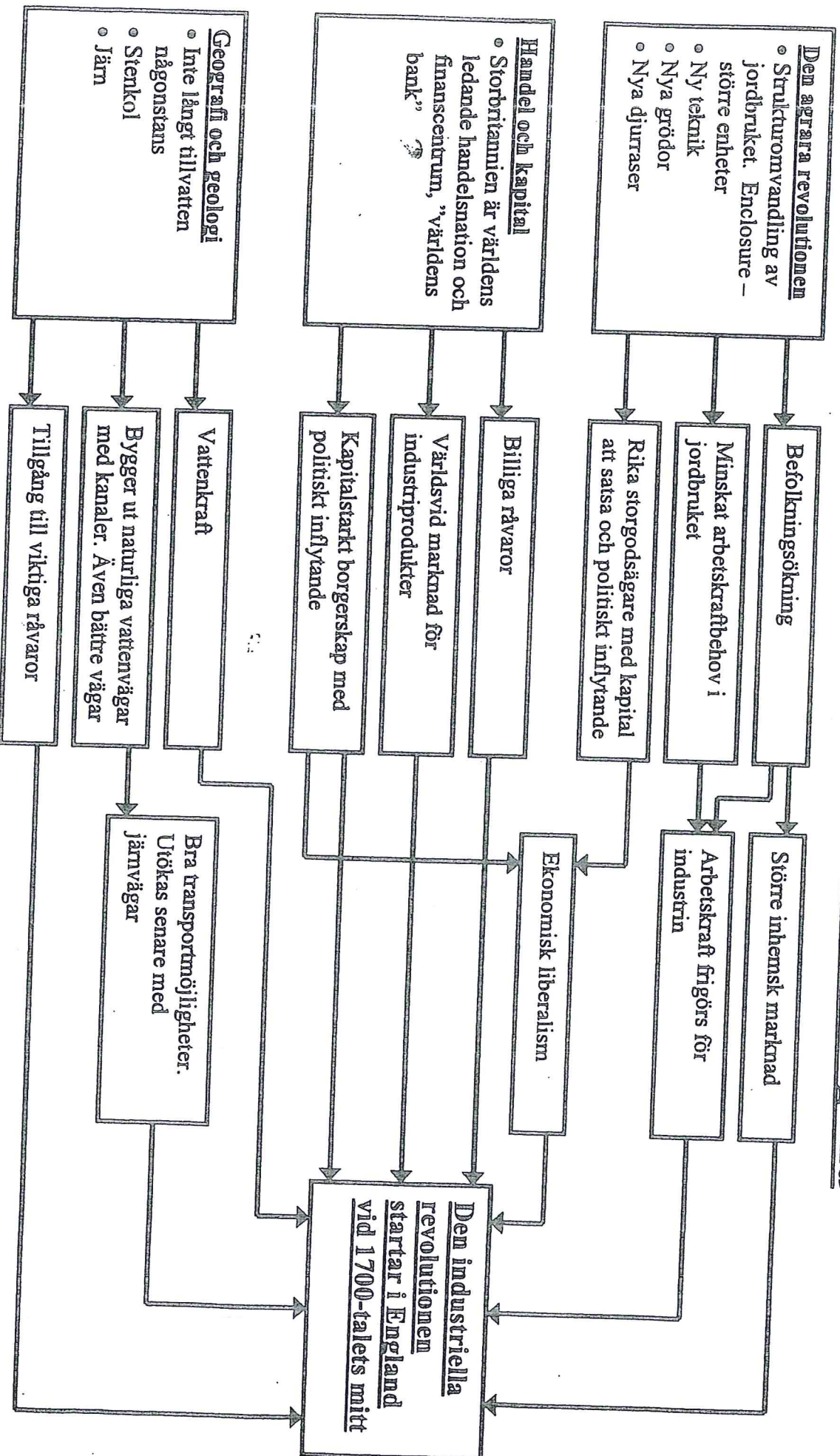

Den industriella revolutionens bakgrund i England

DEN INDUSTRIELLA REVOLUTIONEN

KVINNOARBETE I EN KOLGRUVA

Här följer en berättelse om en kvinnlig gruvarbetare i England på 1840-talet. Berättelsen är hämtad ur en brittisk parlamentsrapport från 1842:

Betty Harris, 37 år: "Jag gifte mig vid 23 års ålder, och det var först därefter som jag gick ned i gruvan; jag kan varken läsa eller skriva. Jag arbetar för Andrew Knowles, från Little Bolton (Lancashire): Jag drar tippvagnar med kol, och jag arbetar från sex på morgonen till sex på kvällen. Det är ungefär en timmes paus vid middagstid för lunch; till denna ger man mig bröd och smör men inget att dricka. Jag har två barn, men de är för små för att arbeta. Jag drog vagnarna, när jag var gravid. Jag känner en kvinna, som gick hem, tvättade sig, lade sig i sängen, födde barnet och började arbeta igen mindre än en vecka efteråt.

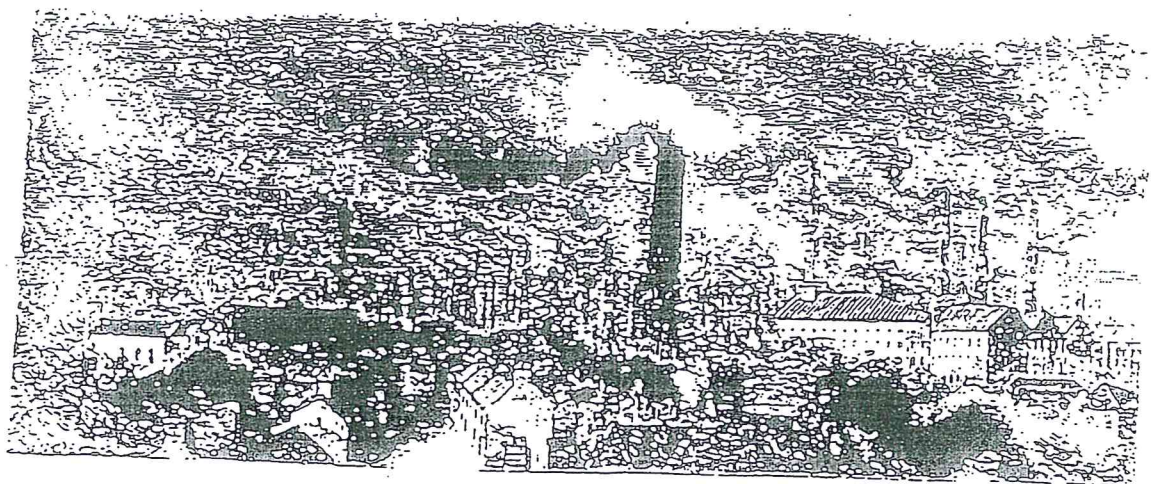
Jag har ett bälte kring midjan, en kedja som går mellan benen och jag rör mig framåt på händer och fötter. Vägen är mycket brant och vi är tvungna att hålla oss i ett rep, vi håller oss fast i allt vi kan gripa tag i. I det schakt där jag arbetar är det sex kvinnor och ungefär sex pojkar och flickor; det är ett mycket hårt arbete för en kvinna. På den plats där jag arbetar är hålet mycket fuktigt, och vattnet går ständigt över våra skor. En dag hade jag det ända upp till låret. Och det som faller från taket är förfärligt! Mina kläder är fuktiga nästan hela dagen. Jag har aldrig varit sjuk i hela mitt liv utom vid mina förlossningar.

Jag är uttröttad, när jag kommer hem på kvällen; ibland somnar jag innan jag har tvättat och klätt om mig. Jag är inte längre stark som tidigare, och jag har inte längre samma uthållighet i arbetet. Jag har dragit vagnarna ända tills skinnet slitits av; remmen och kedjan är ännu värre, när man väntar barn. Min man har slagit mig mer än en gång för att jag inte var färdig."

- 1 Vad kan ha varit farligast i Bettys jobb?
- 2 Vad kan syftet ha varit att publicera Betty Harris berättelse i en parlamentsrapport?

En bild ur en brittisk parlamentsrapport. En ung flicka drar en kolvagn fram till uppfodringsanordningen.

EN ENGELSK INDUSTRISTAD

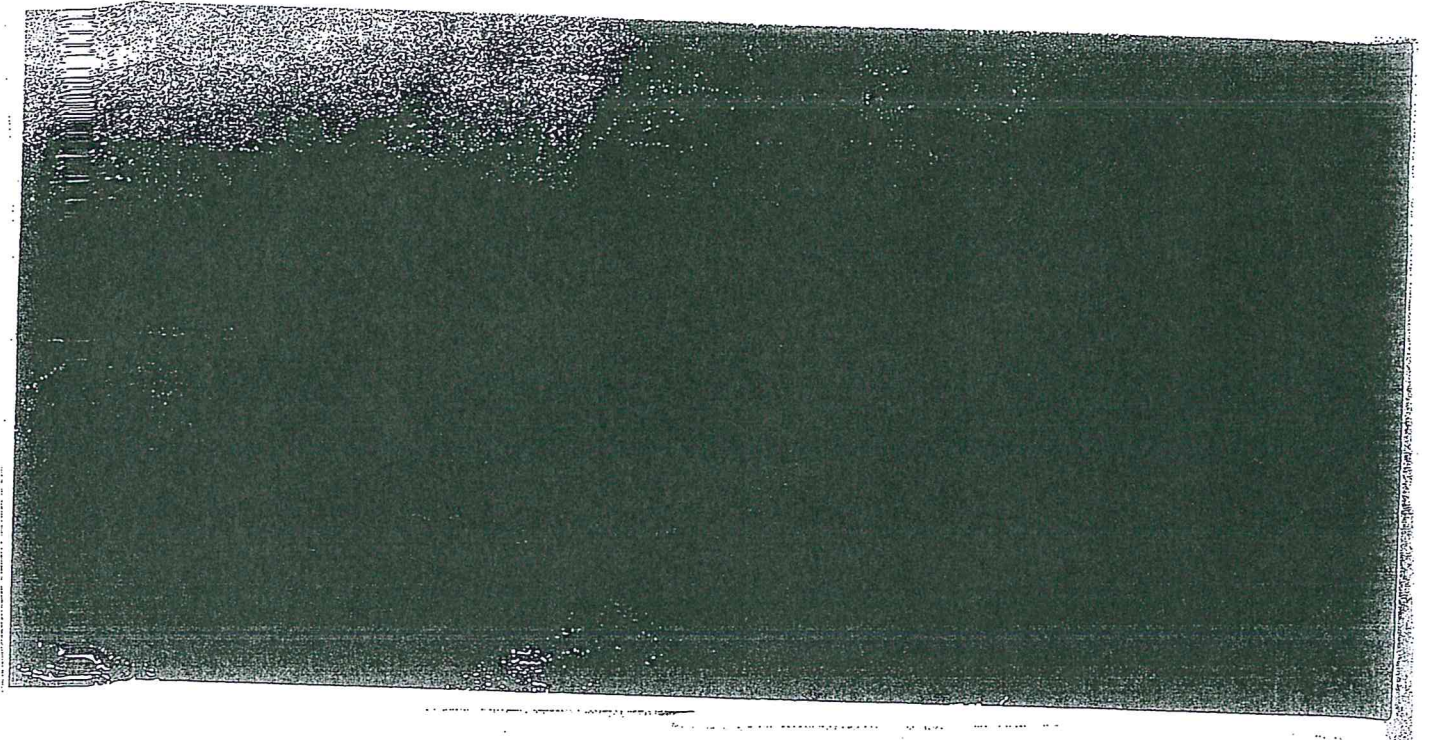
Friedrich Engels var son till en förmögen textilfabrikant. Vid faderns fabrik i Manchester fick Engels upp ögonen för arbetarnas situation i industrisamhället. Sina iakttagelser publicerade han 1845 i boken *De arbetande klassernas ställning i England*. Så här beskriver Engels levnadsförhållandena i den del av Manchester som kallades "Little Ireland":

Den mest avskyvärda delen av Manchester kallas "Little Ireland". I en rätt djup svacka, halvt kringfluten av Medlock och på alla sidor omgiven av höga fabrikslängor, höga huskrönta stränder eller skrotkajer, ligger i två grupper på omkring 200 små hus mest hopbyggda ett och ett med gemensamma bakväggar. Där bor sammanlagt 4 000 människor, nästan bara irländare. Stugorna är gamla, smutsiga och av det minsta slaget, gatorna ojämna, gropiga, delvis inte stenlagda och utan rännstenar. Fasansfulla lager av smuts, avfall och vidriga exkrementer täcker all mark mellan pölarna, atmosfären förpestas av stanken från allt detta, förmörkas av röken från ett dussin fabriksskorstenar och blir tung att andas. En mängd trasiga barn och kvinnor driver omkring här, lika smutsiga som svinen, som trivs gott i askhögarna och vattengö-larna... Det släkte som lever i dessa förfallna stugor, bakom trasiga och med oljeduks ihopklistrade fönster, spruckna dörrar och murkna dörrposter eller t o m i mörka

fuktiga källare, som lever i denna gränslösa smuts och stank — det måste verkligen befinna sig på det lägsta stadiet av mänsklig tillvaro. Sådana intryck och slutsatser påtvingas en redan när man iakttar området utifrån. Men vad skall man säga när man får höra, att i vart och ett av dessa hus, som högst innehåller två rum och en vindskupa jämte möjligen en källare, bor i genomsnitt tjugo personer? Vidare att det i hela området finns ett avträde på 120 personer och att, trots allt predikande av läkarna, trots den bestörtning över tillståndet i "Little Ireland", som grep hälsovårdspolisen under koleraåret, förhållandena i nådens år 1844 ändå är desamma som 1831. — Dr Kay berättar att inte bara källarna utan även bottenvåningarna i alla hus var fuktiga och att en hel del källare tidigare fyllts med jord men så småningom åter grävts ut och nu bebos av irländare.

- 1 Hur beskrivs människorna och den yttre miljön i "Little Ireland"?
- 2 Varför kom så många irländare till Manchester trots de usla bostadsförhållandena där?
- 3 I texten nämns kolera. Ta reda på hur kolera sprids och förklara varför de hygieniska förhållandena i "Little Ireland" ökade riskerna för kolera!
- 4 "Little Ireland" illustrerar bostadssegregation. Ta reda på vad ordet betyder och ge exempel på bostadssegregation i dag.

En ~~st~~and var något
 bet ~~st~~ i männi-
 sket ~~st~~ historia. För
 vis ~~st~~ a. representerade
 de ~~st~~ i kalam och hopp
 om ~~st~~ en bättre värld.
 An ~~st~~ såg städerna
 som ~~st~~ fasansfulla miljö-
 er ~~st~~ förstörde både
 mä ~~st~~ skapen och natu-
 ren. Manchester 1835.

En bomullsfabrik år 1816

Arbetstider: 06.00–20.00 (lördagar .
 06.00–18.00), middag 40 minuter,
 frukost och te intages i fabriken.
 Eventuella fridagar arbetas in med
 motsvarande extra arbetstid.
 Anställda: 9 år: 11 st. 10–12 år: 121
 st. 12–14 år: 109 st. 14–16 år: 101
 st. Över 16 år: 595 st. Totalt: 937 st.
 Arbetstiderna. Före fabrikernas tid ar-
 betade man som regel från solupp-
 gång till solnedgång. I genomsnitt in-
 nebar det 12 timmars arbetsdag. Fa-
 briksägarna önskade emellertid an-
 vända sina hus och maskiner maxi-
 malt. Konstgjord belysning infördes
 därför, och nattarbete blev möjligt. 14
 timmar var den vanligaste arbetstiden
 i de första fabriken, men det var
 inte ovanligt med 16, och till och med
 18 timmars arbetstid förekom!

En textilarbetarfamilj

Familjen Smith bestod år 1833 av
 fem personer som alla arbetade på
 Mr. Wilsons fabrik. Barnen, två pojkar
 och en flicka, var 11, 13 och 14 år
 gamla. Den yngste var klen och föräld-
 rarna ville låta honom vara hemma,
 men de hade inte råd.

Fru Smith intervjuades detta år av
 en tjänsteman från en statlig utred-
 ning, men hon klagade inte. Visst ar-
 betade familjen hårt, men den över-
 levde och den hade aldrig behövt ta
 emot offentlig hjälp. Hon hävdade att
 barnen inte fick stryk i fabriken och
 att familjen hade vant sig vid den
 långa arbetstiden. "Minskar de ar-
 betstiden vet jag inte vad fattigt folk
 ska ta sig till. Jag utgår från att de då
 också minskar lönen", sa hon. Hon
 medgav dock att det var svårt att få
 upp barnen halv fem varje morgon.

VAD ARBETARNA HADE ATT RÄTTA SIG EFTER

Här följer några paragrafer ur en fabriksordning från ett bomullsspinneri 1853 i den tyska staden Altenstadt:

- § 6 Varje arbetare är personligen ansvarig för föremål som har anförtratts honom. Om han inte vid förfrågan genast kan visa upp dem, ersätts dessa med nya på hans bekostnad.
- § 7 Om något går sönder i en fabrikslokal under arbetstid när alla arbetare är där och gärningsmannen inte går att få tag i, så måste alla arbetare i salen svara för skadan tills gärningsmannen avslöjas.
- § 9 Vidare bestraffas (förutom de i § 22 redovisade fallen)
 - respektlöst uppträdande gentemot förmannen
 - döljande av oärlighet
 - sen ankomst och försummelse
- § 17 Arbetare som vill lämna sin tjänst i fabriken, måste säga upp sig sex veckor i förväg. När det gäller barn måste föräldrar eller målsmän göra uppsägningen.
- § 22 Fabriksägarna har rätt att ögonblickligen avskeda arbetare utan lön om denne gör sig skyldig till någon av dessa förseelser:
 - stöld eller otrohet
 - slagsmål, otukt eller fylleri i fabriksbyggnaden
 - komplott eller uppror mot fabriksordningen
 - uppstudsighet mot förman
 - handgripligt motstånd

- 1 Ge några exempel på hur arbetarna var i underläge gentemot arbetsgivarna.
- 2 Vilken paragraf ger uttryck för kollektiv bestraffning?

